

species corporis incorruptibilis, scilicet corporis cœlestis. Nec obstat ratio in contrarium, quia perfectio speciei non radicitur in ipso genere quasi in principio actuali, sed quasi in potenciali, principium autem actuale est differentia, a qua sumitur determinatio, et nobilitas speciei. Non repugnat autem quod principio potenciali ignobiliori jungatur forma eminentior, et superior aliis formis, quæ conjunguntur materiæ, seu principio potenciali nobiliori, sicut materiæ primæ sublunari conjunguntur formæ viventes, et inter eas anima rationalis, quæ non conjungitur materiæ cœlesti, quæ est perfectior. Et ita sicut non repugnat materiam primam ignobiliorem esse capacem nobilioris formæ, quam aliam materiam primam nobiliorem, sic non repugnat genus minus perfectum esse capax differentiæ specificæ nobilioris, quam genus magis perfectum. Et similiter genus volubile, quod est imperfectius genere intelligibili capax est altioris, et perfectioris differentiæ, et speciei, quam multæ species intellectualium habituum sint. Nec tamen intellectuales virtutes omnes inferiores sunt charitate, nam in genere supernaturali, lumen gloriæ, a quo immediate producitur ipsa visio beatifica, altius, et nobilior est charitate.

XVIII. Ex dictis intelliguntur aliquæ difficultates, quæ opponi solent discursui D. Thomæ in hac resolutione. Nam in primis dicit, quod virtus intellectualis, quia sumit suam perfectionem ab objecto, simpliciter est nobilior virtute morali, sed si consideretur virtus in ordine ad actum, sic virtus moralis, quæ perficit appetitum, cujus proprium est movere in ordine ad actum, nobilior est. Videtur hoc difficile; tum, quia non minus essentialis, et intrinsicus est ordo ad actum, quam ad objectum; ergo si in ordine ad

actum est nobilior virtus moralis, simpliciter aut non minus erit nobilior quam virtus intellectualis; tum etiam, quia non minus habitus intellectuales dicunt ordinem ad actum, quam morales, cum omnis potentia, et habitus specificetur ab actu, et actus ab objectis, ut docet S. Thomas prima parte, quæstione LXXVII, art. III; ergo si non probat D. Thomas actum virtutis intellectualis esse nobiliorem actu virtutis moralis, non probat esse simpliciter nobiliorem; imo si considerando virtutem in ordine ad actum est nobilior virtus moralis, simpliciter ista nobilior erit.

XIX. Sed respondetur ex dictis, quod ordo ad actum in virtutibus potest esse duplex; vel ordo ad actum proprium et elicatum, vel ordo ad actum a se motum et imperatum, qui magis est effectus virtutis, quam actus, pertinetque ad efficaciam, et executionem virtutis in movendo potius quam ad specificationem actus, ejusque elicentiam. Si consideretur actus proprius, et elicatus, sic ordo ad ipsum intrinsicus et essentialis est habitui, nec ponit in numero quantum ad specificationem actus, et objecti, quia habitus specificatur ab actu, quatenus versatur circa tale objectum. Et sic ordo ad actum in virtutibus moralibus est imperfectior ordine ad actum in virtutibus intellectualibus. At vero ordo ad actum secundo modo consideratum, non pertinet ad specificationem virtutis, sed ad efficientiam, seu efficaciam, et motionem, atque adeo accidentaliter convenit virtuti quantum ad suum exercitium licet radix, et exigentia istius efficaciam, et motionis sine dubio essentialiter conveniat virtuti morali, sicut homini essentialiter convenit risibilitas radicalis, formalis vero accidentaliter: est enim proprium voluntatis movere, et efficaciter im-

pellere, et virtutes morales essentialiter sunt voluntariæ. Sed tamen quia ista motio effectiva est, non specificativa, nec formalis, idcirco penes illam non attenditur nobilitas simpliciter, quæ est essentialis, et quidditativa, sed solum illa quæ ad executionem, et efficaciam spectat, quæ tamen denominat virtutem in statu, et ratione virtutis. Et quod D. Thomas in hoc sensu loquatur, et de hoc ordine ad actum, patet ex ejus verbis: « Si consideretur virtus in ordine ad actum, sic virtus moralis, quæ perficit appetitum, cujus est movere alias potentias ad actum nobilior est. » Sumit ergo ordinem ad actum pro ordine ad actum moventem alias potentias, et habentem rationem efficaciam, et executionis, non rationem formalis specificationis.

XX. Unde etiam constat non contradicere sibi D. Thomas cum supra quæst. LVI, articulo III, affirmat virtutes morales esse virtutes simpliciter, intellectuales autem secundum quid, hic autem oppositum docet. Et sæpius etiam repetit D. Thomas perfectiores esse virtutes morales in esse virtutis, ut supra quæst. LXI, art. I ad tertium et in præsentia quæstione LXVI, art. III. Esse autem virtutis est ejus ratio, et quidditas. Sed respondetur quod quando D. Thomas, attribuit perfectiorem rationem virtutis ipsis moralibus, ita ut dicat eas simpliciter esse virtutes, non intellectuales, loquitur de simpliciter quoad statum, et denominationem virtutis in ratione efficaciam, et motionis, non de simpliciter quoad specificationem, et quidditatem, sicut dicitur homo simpliciter, qui est in statu operandi operationes perfectas sentiendi, et generandi, licet hoc operari non sit specificativum hominis, sed perfectivum quoad statum.

XXI. Secundo sequitur, quid in-

telligat D. Thomas quando dicit: « Esse virtutes intellectuales perfectiores habitus, rationem tamen virtutis magis competere moralibus. » Unde aliqui dixerunt intellectuales esse perfectiores secundum rationem communem habitus, morales vero secundum specificam rationem virtutum. Sed non est intelligendum in eo sensu, quod intellectuales sint perfectiores in ratione generica et communi, morales autem in ratione specifica, hoc enim impossibile est, cum ratio specifica sumatur ex objecto, et ratione objecti dicantur virtutes intellectuales perfectiores moralibus, et perfectiores simpliciter, quod stare non posset si solum in ratione generica sint perfectiores, non in specifica. Dicuntur ergo virtutes intellectuales nobiliores habitus simpliciter, id est, in substantia, et essentia habitus, non solum generice, sed etiam specificè, quantum est de se. Virtutes autem morales dicuntur habere magis rationem virtutis quoad statum, modumque virtutis, et quantum ad ejus denominationem, quæ attenditur penes efficaciam, et motionem executivam. In hac enim consideratione habet virtus moralis magis rationem virtutis, quam intellectualis, quia majorem vim, et efficaciam habet ad movendum, intellectualis autem in dirigendo. Et ideo intellectualis est nobilior habitus specificative, moralis autem est magis virtus motive. Proprie autem attribuitur specificatio habitui, quia specificari est commune omni habitui, et non solum virtuti. Movere autem et efficaciam habere ad exequendum, proprium est virtutis, seu vigoris.

XXII. Nec obstat, quod virtutes morales dicuntur præbere principia prudentiæ, quæ est virtus intellectualis, quatenus rectificant intentionem erga fines, prudentia vero præ-

stituit medium ipsis virtutibus moralibus, ut docet D. Thomas supra quæst. LVIII, art. v, et in 2-2, quæst. XLVII, art. vi et vii, licet oppositum videatur docere in hac quæstione LXVI, art. iii ad tertium, ubi docet prudentiam non solum dirigere virtutes morales in eligendo ea quæ sunt ad finem, sed etiam in præstituendo finem. Si autem verum est quod dicit D. Thomas prioribus locis, et non sibi contradicit, prudentia versatur circa objectum ignobilius, scilicet circa media; virtutes autem morales circa objectum perfectius, id est, circa finem.

XXIII. Respondetur ex Cajetano 2-2, quæst. XLVII, art. vi, quod virtutes morales præbent principia prudentiæ ex parte intentionis rectæ circa finem, quæ necessario præsupponitur ad rectam electionem. Prudentia autem versatur circa media per electionem attingenda directive, et regulative, quia dirigit, et regulat quale medium, et quomodo eligendum sit determinate hic et nunc. Finis autem quem intendunt virtutes morales non est finis ultimus, hic enim pertinet ad charitatem, sed finis proximus, scilicet qui pertinet ad materiam moralem in sua specie, verbi gratia, finis temperantiæ est temperate vivere, et fortitudinis, fortiter agere. Et hoc debet intendere virtuosus ut prudenter agat; deinde ex tali intentione movetur prudentia ad determinandum media hic et nunc, quibus temperate vivat, et fortiter agat. Quare medium quod præstituit prudentia ad eligendum, et finis intermedius, seu proximus, aut proprius, quem intendit virtus, non differunt, nisi sicut magis vel minus determinatum in eadem materia, quia virtus moralis intendit temperate agere, et hoc est finis ejus, quæ intentio antecedit directionem prudentiæ respectu mediorum. Eadem autem vir-

tus moralis eligit hic et nunc temperate agere in tanto, et tali cibo, vel potu, etc. prout occurrit cum his, vel illis circumstantiis. Unde ex parte rei attacktæ non differunt medium eligendum, et finis proximus virtutis moralis, nisi sicut magis vel minus determinatum, sicut temperate vivere, ut objectum secundum se, vel ut vestitum istis, vel illis circumstantiis determinate; nec enim est novum quod possint coincidere, et esse idem materialiter finis intermedius, et medium ad finem, quia finis intermedius ad finem refertur. Et sic non est objectum nobilius id quod intendit virtus ut finem proximum, et id quod prudentia præstituit ut medium ad finem ex parte rei attacktæ materialiter considerata. At vero formaliter, seu ex parte rationis formalis perfectius objectum attingit prudentia, seu perfectiori modo, quia prudentia regulando, et dirigendo, virtus autem moralis ut regulata, et directa intendendo, et eligendo.

XXIV. Quod vero objicitur de contradictione in dictis D. Thomæ respondetur nullam esse, quia verum est quod prudentia præstituit medium ad eligendum in ipsis virtutibus, non vero finem ut intendendum, quia intentio finis præcedit consilium de electione, et electionem ipsam. Dicit tamen D. Thomas hic, quod prudentia dirigit virtutes morales in præstituendo finem non prout intendendum, sed prout exequendum, seu in executione assequendum; hoc enim in ipsis mediis involvitur, ad hoc enim proponuntur media a prudentia, et eliguntur a virtute, ut assequamur finem. Et hoc ex ipsis verbis S. Thomæ, potest colligi, dicit enim in hac quæstione LXVI, art. iii ad tertium, quod: « Prudentia non solum dirigit virtutes morales in eligendo ea quæ sunt ad finem, sed etiam in

præstituendo finem: est autem finis uniuscujusque virtutis moralis attingere medium in propria materia, quod quidem medium determinatur secundum rectam rationem prudentia, » ubi ly attingere, est assequi finem, seu attingere in executione, et hoc præstituitur a prudentia, dum præstituitur medium. Hoc autem non contrariatur ei quod dicit, prudentiam non præstituere finem virtutibus scilicet ut intendendum, bene tamen ut exequendum, et in re.

QUÆ SIT PERFECTIOR SPECIES IN QUOLIBET GENERE VIRTUTUM.

XXV. Dico secundo: In genere virtutum theologialium perfectior species virtutum tam in esse virtutis, quam in esse entis est charitas: in genere virtutum intellectualium principalior virtus est sapientia, in genere virtutum moralium appetitivarum principalior est justitia. Hæc conclusio est D. Thomæ in hac quæstione LXVI, art. iv, v et vi. Ea tamen non potest hic latius ostendi; de charitate enim quod sit principalior reliquis virtutibus agitur 2-2, quæst. XXIII, art. vi: de sapientia supra egimus tractando de virtutibus intellectualibus: de justitia quomodo sit nobilior cæteris, et de qua justitia intelligendum fit agitur in secunda secunda, quæst. LVIII et in tractatu de religione, quæst. LXXXI.

XXVI. Breviter dicimus constare de principalitate charitatis inter virtutes theologicas ex illo I ad Corinth. XIII: *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc: major autem horum est charitas.* Non potest autem major esse inter has virtutes nisi nobilior, et principalior sit, non solum secundum quid, sed etiam simpliciter; tum, quia simpliciter, et sine ullo addito id profert

Scriptura; tum, quia Paulus infert charitatem esse majorem fide, et spe ex comparatione quam facit, cum fide, scientia, prophetia, misericordia, martyrio, aliisque excellentissimis donis, quæ sublata charitate nihil omnino prosunt, et nihil esse dicuntur, ut patet in illis verbis antecedentibus: *Si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia, et omnem scientiam; et si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum, etc.* Sed dona quæ nihil sunt, aut nihil prosunt ad vitam æternam sine charitate, et charitas per se solam prodest ad vitam æternam, perfectior debet esse simpliciter, et non solum secundum quid cæteris donis; ergo. Minor patet, quia vita æterna simpliciter, et non solum secundum quid est nobilior cæteris donis; ergo charitas quæ per se solam aliquid est ad vitam æternam, simpliciter melior est cæteris donis, quæ nihil sunt ad vitam æternam.

XXVII. Nec potest dici, quod hoc solum probat, quod charitas est aliquid in ratione meriti, et in genere moris, in quo genere nihil sunt aliæ virtutes sine charitate, non autem probat quod simpliciter, et in genere entis aliæ virtutes nihil sunt sine charitate, aut charitas excellit illas in genere entis, contra enim est, quia si charitas per se est meritoria vitæ æternæ, et ex ejus participatione, et influentia id habent aliæ virtutes, ita ut sine ipsa nihil sint in ratione meriti; ergo charitas per seipsam habet immediatam proportionem, et valorem cum vita æterna, reliquæ vero virtutes sine charitate talem valorem, et proportionem non habent: sed valor, et proportio cum vita æterna est aliquid excellentius in genere entis, et simpliciter, quia ipsa vita æterna non solum in ratione præmii, sed etiam